

Çocuk acil servisine başvuran ebeveynlerin eş uyumları ile depresyon anksiyete ve stres düzeyleri arasındaki ilişki

The relationship between dyadic adjustment and depression, anxiety and stress levels of parents who apply to the pediatric emergency department

Mevhibe Çoban^{a,*}, Esra Güney^b

^a İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ebelik Anabilim Dalı, Malatya, Türkiye

^b İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, Malatya, Türkiye

ÖZET

Amaç: Araştırma çocuk acil servisine başvuran ebeveynlerin eş uyumları ile depresyon anksiyete ve stres düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapıldı.

Yöntem: Araştırma, Ağustos 2023-Ekim 2023 tarihleri arasında Türkiye'nin doğusundaki bir ilin çocuk acil servisinde yürütüldü. Araştırmanın evrenini çocuk acil servisine başvuru yapan 0-18 yaş çocukların ebeveynleri oluşturdu. Veriler araştırmacı tarafından yüz yüze görüşme yöntemiyle müşahade alanında toplandı. Örneklem büyüklüğü, Openepi 3.01 versiyonu kullanılarak hesaplandı ve %5 yanılğı düzeyi, çift yönlü önem düzeyinde %95 güven aralığında, %80 güç ile en az 406 ebeveyn olarak hesaplandı.

Bulgular: Ebeveynlerin DASÖ-21 toplam puan ortalamalarının 35 yaş ve üzeri olan ve 16 yıl ve üzeri evli olan ebeveynlerde arttığı ve gruplar arasında farkın istatistiksel olarak önemli olduğu belirlendi ($p<0.05$). Ayrıca üniversite ve üzeri düzeyde eğitim gören ve çalışan ebeveynlerde YÇUÖ toplam puan ortalamalarının arttığı ve gruplar arasında farkın istatistiksel olarak önemli olduğu belirlendi ($p<0.05$). Gelir düzeyi arttıkça YÇUÖ toplam puan ortalamalarının arttığı, tüm gruplar içinde en yüksek puan ortalamasının yüksek gelir düzeyine sahip olanlara ait olduğu ve gruplar arasında farkın istatistiksel olarak önemli olduğu belirlendi ($p<0.05$). YÇUÖ ile depresyon, anksiyete ve stres korelasyon sayıları arasında negatif yönlü, düşük düzey, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlendi (sırasıyla $r=-.151$, $p<0.05$; $r=-.104$, $p<0.05$; $r=-.245$, $p<0.001$).

Sonuç: Çocuk acil servisine başvuran ebeveynlerin eş uyumları ile depresyon anksiyete ve stres düzeyleri arasında ilişki olduğu, yaş ve evlilik yılı arttıkça depresyon anksiyete ve stres yaşama sıklığının arttığı, eğitim düzeyi yüksek olan ve çalışan ebeveynlerde çift uyumunun daha fazla olduğu belirlendi.

Anahtar Kelimeler: Acil servis; anksiyete; çocuk; ebeveyn

ABSTRACT

Aim: The research was conducted to determine the relationship between spouse adjustment and depression, anxiety and stress levels of parents who applied to the pediatric emergency department.

Method: The research was conducted between August 2023 and October 2023 in the pediatric emergency department of a province in eastern Turkey. The population of the research consisted of parents of children aged 0-18 who applied to the pediatric emergency department. The data were collected by the researcher in the observation area by face-to-face interview method. The sample size was calculated using Openepi version 3.01 and was calculated as at least 406 parents with a 5% error level, a 95% confidence interval at a two-sided significance level, and 80% power.

Results: It was determined that the parents' DAS-21 total score average increased in parents who were 35 years old and over and who had been married for 16 years or more, and the difference between the groups was statistically significant ($p<0.05$). In addition, it was determined that the average DRS total score increased in parents who were educated at university level or higher and were working, and the difference between the groups was statistically significant ($p<0.05$). It was determined that as the income level increased, the DRS total mean score increased, the highest mean score among all groups belonged to those with high income levels, and the difference between the groups was statistically significant ($p<0.05$). It was determined that there was a negative, low-level, statistically significant relationship between HSSE and depression, anxiety and stress correlation numbers ($r=-.151$, $p<0.05$; $r=-.104$, $p<0.05$; $r=-.245$, respectively) ($p<0.001$).

Conclusion: It was determined that there was a relationship between the marital adjustment and depression, anxiety and stress levels of parents who applied to the pediatric emergency department, the frequency of experiencing depression, anxiety and stress increased as age and years of marriage increased, and dyadic adjustment was higher in parents with a high level of education and working.

Keywords: Anxiety; child; emergency service; parent

Bu çalışma 9. Uluslararası 13. Ulusal Ebelik Öğrencileri Kongresinde (2-4 Kasım 2023 Erzurum) sunulmuştur.

* Corresponding author.

E-mail address: mevhibecoban@gmail.com.tr (M.Ç.)

Geliş Tarihi / Received: 12.02.2024 Kabul Tarihi/Accepted: 15.04.2024

Giriş

Ebeveynlerin çocuk sahibi olması, aile yaşantısının en önemli dönüm noktalarındandır. Anne ve babanın beklentisi dünyaya gelen çocuğun normal gelişime sahip olması ve hayatlarını sağlıklı bir şekilde idame ettirmesi yönündedir (Yaman & Atasayar, 2014). Ancak çocukluk dönemi birçok hastalığı beraberinde getirir. Çocukların hassas yapısı ve kendilerini koruyacak yeterli olgunluğa erişememeleri sık sık hastalanmalarına neden olmakta ve bu durum ebeveynlerde kaygı düzeyini arttırmaktadır (Barwise-Munro, Morgan & Turner, 2018). Sık sık hasta olan çocukların acil servise başvurma ihtiyacı artmakta ve bununla birlikte ebeveynlerin kaygı düzeyleri de artmaktadır. Amerikan Tabipler Birliği (AMA) aciliyet terimini “*hastanın, ailesinin veya karar vericinin yargısına göre acil tıbbi müdahale gerektiren herhangi bir durum*” olarak tanımlar (Jimenez, 2006). Ailelerin teşhis ve tedavide ilk başvurdukları yerin çocuk acil servisi olmasının nedenleri arasında çocuğun yaşının küçük olması ve acil servislerin tam zamanlı çalışması yer almaktadır. Bu sebeplerden dolayı acil servisler kalabalık ve gürültülüdür (Montoro-Pérez, Richart-Martínez & Montejano-Lozoya, 2023). Acil servislerin fiziki yapısı, tanıdık olmayan personel varlığı ve ağırlı test ve tedavi korkusu ile birleştiği zaman hastalar genellikle endişeli hisseder (Belland ve ark., 2017). Bu, yaş gruplarına bakılmaksızın tüm hastalar için geçerlidir (Ekwall, 2013). Çok sayıda çalışma, özellikle yaşlı ve pediatrik hastalar için artan ağrı ve anksiyete düzeyleri arasında anlamlı bir korelasyon olduğunu vurgulamıştır (Kapoor, 2015).

Her ebeveyn, farklı düzeyde de olsa ebeveynlik stresi yaşar. Ebeveynlik görevlerini yerine getirirken oluşan stres, alt sistemleri etkileyerek aile işlevselliğini bozabilir. Anne babalar, ebeveyn olmanın getirdiği sorumluluklar açısından bazen yetersiz hissedebilmektedir (Aydoğan & Özbay, 2017). Pediatrik hastaların çevresel faktörler ve fiziksel rahatsızlık nedeniyle anksiyeteleri artabilir. Anksiyetenin artması ile birlikte hastalar işbirlikçi olmayan davranışlar gösterebilir ve bu da tedavi süreçlerinin de gecikmesine neden olabilir (Heilbrunn, 2014). Aciliyet karşısında gecikmiş tedavi ve çocukların olumsuz davranışsal tepkileri, ebeveynlerde endişe ve strese neden olabilmektedir. Acil personelinden çocuğunun sağlığı hakkında yeterli bilgi alamamak, acil servis ortamının kalabalık olması ve personelin çocuk ile yetersiz iletişimi ebeveyn stresini arttıran diğer faktörlerdir (Campagna ve ark., 2020; Andrew ve ark., 2020).

Hastalığın seyri, eşlerin yaşam sorumluluğunu paylaşma ve birbirlerine olan destek durumu, bakım verenin rolü, çocuğun bakım sorumluluğunun eşler arasında paylaşılma oranı ve sosyoekonomik faktörler ebeveynlerin hastalık karşısında tutumuna, depresyon, anksiyete ve stres düzeylerinin şekillenmesine neden olmaktadır (Duyan, 2018; Sağlam, 2017). Eşler arası uyum ve eş desteği aile içinde çocuğun gelişiminin sağlanmasında ve hastalık sürecinin yönetiminde en önemli unsurdur (Karaaslan, 2022). Ebeveynlerin birbirleri ile olan ilişkisi, desteği ve uyumu acil servise başvuruda çocuğun hastalığını daha iyi anlamaya ve duygusal tepkileri daha sağlıklı vermeye yardımcı olabilir.

Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde çocukları fiziksel veya zihinsel engelli, kronik hastalığa sahip ve yoğun bakım gereksinimi olan ebeveynlerin depresyon, anksiyete ve stres düzeylerini belirleyen araştırmaların yapıldığı görülmektedir (Sakkalou ve ark., 2018; Jean ve ark., 2018; Theule ve ark., 2013; Yavuz & Yıkılmış, 2022). Bununla birlikte çocuk acil servisine başvuran ebeveynlerin eş uyumları ile depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik herhangi bir çalışmaya henüz rastlanmamıştır. Bu sebepten dolayı bu çalışmada çocuk acil servisine başvuran ebeveynlerin eş uyumları ile depresyon anksiyete ve stres düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Bu çalışmada şu sorulara cevap arandı:

- 1) Ebeveynlerin depresyon, anksiyete ve stres yaşama durumları nedir?
- 2) Ebeveynlerin çift uyumlarını etkileyen faktörler nelerdir?

3) Ebeveynlerin çift uyumları ile depresyon, anksiyete ve stres durumları arasında ilişki var mıdır?

Yöntem

Kesitsel tipte tasarlanan araştırma, Türkiye'nin doğusunda bir ilde bulunan Çocuk Acil servisinde, 15 Ağustos 2022- 15 Eylül 2023 tarihleri arasında yürütüldü. Araştırmanın evrenini ilgili hastanenin çocuk acil servisine başvuran hastalar oluşturdu. Örneklem büyüklüğü, Openepi 3.01 versiyonu ile hesaplandı (Dean, Sullivan, & Soe, 2013). Örneklem büyüklüğü %5 yanılı düzeyi, çift yönlü önem düzeyinde %95 güven aralığında, %80 güç ile en az 406 ebeveyn olarak hesaplandı. Araştırmaya katılmayı kabul eden ve alınma kriterlerini sağlayan çocukların ebeveynleri ilgili evrenden olasılıksız rastlantısal örnekleme yöntemi ile seçilmiştir.

Araştırmaya alınma kriterleri

- 0-18 yaş aralığında çocuğu olan,
- Okuryazar olan,
- İletişim sorunu yaşamayan,
- Çocuğuna acil serviste herhangi bir işlem uygulanan,
- Evli olan tüm ebeveynler araştırmaya alındı.

Araştırmadan çıkarılma kriterleri

- Kendisinde veya çocuğunda ruhsal ve zihinsel sağlık problemi öyküsü olan,
- Okur-yazar olmayan,
- Kendisinde veya çocuğunda tanılanmış herhangi bir kronik hastalığı olan,
- Eşiyile ayrı yaşayan/boşanmış tüm ebeveynler araştırmadan çıkarıldı.

Verilerin Toplanması

Araştırmaya alınma kriterleri sağlayan ve araştırmaya katılmayı kabul eden ebeveynlere çalışmanın amacı ve içeriği hakkında bilgi verildikten sonra yazılı onamları alındı. Veri toplama formları Malatya Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk Acil Servisine başvuru yapan 0-18 yaş çocukların ebeveynlerine araştırmacı tarafından yüz yüze görüşme yöntemiyle acil müşahede alanında toplandı. Veri toplama formlarının toplanması yaklaşık 10 dk süreyle tek oturum halinde tamamlandı.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama formları yüz yüze görüşme yöntemiyle, Kişisel Bilgi Formu ve Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği ile Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeği kullanılarak toplandı.

Kişisel Bilgi Formu: Çocukların ve ebeveynlerin bazı bireysel özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturuldu. Bu formda çocuk ve ebeveynlerin bazı sosyo-demografik özelliklerini (yaş, eğitim düzeyi, gelir ve çalışma durumu) belirleyen sorular yer almaktadır.

Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği (YÇUÖ): Ölçek, evli veya birlikte yaşayan çiftlerin ikili ilişkilerinde, çiftler arası ilişki kalitesini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçekte 7. 8. 9. ve 10. maddeler ters puanlanmıştır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 70 olup, ölçek puanı arttıkça çiftler arası ilişkinin kalitesinin arttığı ifade edilmiştir. Üç alt boyutu olan YÇUÖ'nün Cronbach alfa katsayısı toplam puan, doyum, uzlaşım, görüş birliği alt ölçekleri için sırasıyla .87, .80, .80 ve .74'dir. Ölçeğin ölçüt-bağımlı geçerliliği için kullanılan Evlilikte Uyum Ölçeği ile korelasyonu pozitif yönde .68 ($p<0.01$) olarak hesaplanmıştır. Bayraktaroğlu ve Çakıcı (2017)'nin yapmış olduğu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.88 olarak hesaplanmıştır (Bayraktaroğlu ve Çakıcı, 2017). Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0.82 bulundu.

Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği (DASÖ-21): Bireylerin depresyon, kaygı ve stres düzeylerini değerlendirmek amacıyla Lovibond ve Lovibond tarafından geliştirilen DASÖ-42 ölçeğinin kısaltılmasıyla oluşturulan değerlendirme aracıdır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması ve faktör analizleri Sarıçam (2018) tarafından yapılmıştır. Ölçekte depresyon, anksiyete ve stres olmak üzere 3 alt boyut bulunmaktadır. Her alt boyutu değerlendirmek için 7 madde bulunan ölçek toplam 21 maddeden oluşmaktadır. 4'lü likert tipi olan ölçek maddeleri 0 (Hiçbir Zaman) ile 3 (Her Zaman) arasında puanlanmaktadır. Depresyon, anksiyete ve stres düzeyi ölçeğinden alınan puan ortalaması arttıkça depresyon, anksiyete ve stresin düzeyinin de arttığı ifade edilmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı depresyon alt ölçeği için $\alpha=0.89$, anksiyete alt ölçeği için $\alpha=0.85$ ve stres alt ölçeği için $\alpha=0.89$ olarak bulunmuştur (Sarıçam, 2018). Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı depresyon alt ölçeği için 0.86, anksiyete alt ölçeği için 0.89 ve stres alt ölçeği için 0.94 bulundu.

İstatistiksel Analiz

Veriler SPSS 25.0 for Windows yazılım sistemi (SPSS, Chicago, IL, ABD) kullanılarak analiz edildi. Tanımlayıcı istatistiksel değerler, sayılar, yüzdeler, ortalamalar ve standart sapmalar olarak gösterildi. Kategorik değişkenlerin gruplar arası karşılaştırmaları ki-kare testi kullanılarak yapıldı. Parametrik test koşullarını sağlayan değişkenlerin karşılaştırılmasında, iki grup karşılaştırmalarında bağımsız gruplarda t-testi, ikiden fazla grup karşılaştırmalarında tek faktörlü varyans analizi, değişkenler arasındaki ilişkide ise Pearson korelasyon analizi kullanıldı. Gruplar arasındaki farkı belirlemek amacıyla Tukey analizi kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık $p < 0.05$ olarak kabul edildi.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmaya başlamadan önce İnönü Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar ve Yayın Etik Kurulu'ndan etik onay (Karar No: 2022/4077 Tarih: 15.11.2022) ve İl Sağlık Müdürlüğünden yazılı izin alındı (Karar No: E-83533471-730.08.03--339596). Araştırmaya katılan tüm ebeveynlere anket formunun ilk sayfasında araştırma hakkında bilgi verilerek, bilgilendirilmiş onamları alındı.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın birkaç önemli sınırlılığı vardır. Bunlardan biri çocuk acil servisine başvuran ebeveynlerin eş uyumları ile depresyon anksiyete ve stres düzeyleri arasındaki ilişki durumlarının uzun süreli etkisinin değerlendirilememiş olmasıdır. Aynı zamanda ebeveynlerin çocuk acil servisine başvurduktan sonraki süreçte yaşadığı sorunlar ele alınmamıştır. Ayrıca çalışmamızda incelenen faktörlerden olan anksiyete ve stres zaman içinde değişebilir ve acil serviste tedavi sonrası hastalık semptomlarının azalması ile birlikte ebeveynlerin anksiyete ve stres düzeyinde de azalma olabilir. Bununla birlikte, bu çalışma çocuk acil servisine başvuran ebeveynlerin eş uyumları ile depresyon anksiyete ve stres düzeyleri arasındaki ilişki durumlarının belirlenmesine yönelik sağlam kanıtlar sunmaktadır.

Bulgular

Araştırmaya katılan ebeveynlerin %60.3'ünün 35 yaş ve üzeri olduğu, %61.6'sının lise ve altı düzeyinde eğitim gördüğü, %74.1'inin orta düzey gelire sahip olduğu, %54.9'unun çalıştığı, %62.3'ünün ikiden az çocuk sahibi olduğu, %82.5'inin çekirdek aileye sahip olduğu ve %42.4'ünün de 6-15 yıl arası evli olduğu belirlendi. Acile başvuran çocukların %53.7'sinin de erkek çocuk olduğu belirlendi (Tablo 1).

Tablo 1. Ebeveynlerin bazı sosyodemografik özelliklerine göre dağılımları

Değişkenler	Kadın (n =225)		Erkek (n=181)		Toplam (n=406)	
	n	%	n	%	n	%
Yaş						
20-34 yaş	103	45.8	58	32.0	161	39.7
≥35 yaş	122	54.2	123	68.0	245	60.3
Eğitim düzeyi						
≤Lise	139	61.8	111	61.3	250	61.6
≥Üniversite	86	38.2	70	38.7	156	38.4
Gelir düzeyi						
Düşük	23	10.2	15	8.3	38	9.4
Orta	163	72.4	138	76.2	301	74.1
Yüksek	39	17.3	28	15.5	67	16.5
Çalışma durumu						
Çalışıyor	69	30.7	154	85.1	223	54.9
Çalışmıyor	156	69.3	27	14.9	183	45.1
Yaşayan çocuk sayısı						
≤2 çocuk	135	60.0	118	65.2	253	62.3
≥3 çocuk	90	40.0	63	34.8	153	37.7
Aile tipi						
Çekirdek	190	84.4	145	80.1	335	82.5
Geniş	35	15.6	36	19.9	71	17.5
Evlilik yılı						
1-5 yıl	41	18.2	42	23.2	83	20.4
6-15 yıl	96	42.7	76	42.0	172	42.4
16 ≥ yıl	88	39.1	63	34.8	151	37.2
Acile başvuran çocuk cinsiyeti						
Kız	112	49.8	76	42.0	188	46.3
Erkek	113	50.2	105	58.0	218	53.7

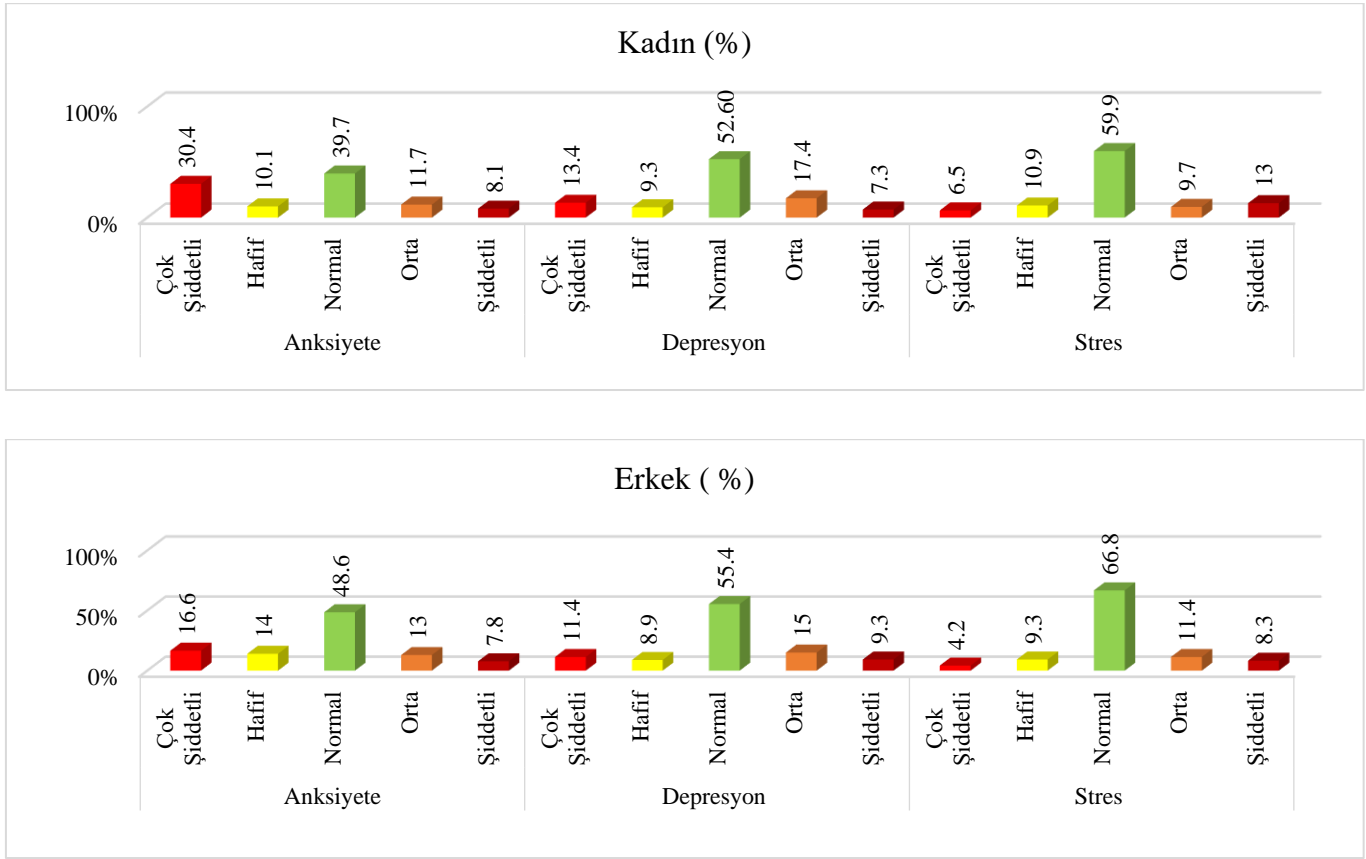
Ebeveynlerin bazı özelliklerine göre YÇUÖ ve DASÖ-21'den aldıkları puan ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 2' de verildi. Buna göre depresyon, anksiyete ve stres yaşama sıklığının 35 ve üzeri yaşa sahip olan ebeveynlerde arttığı ve gruplar arasında farkın istatistiksel olarak önemli olduğu belirlendi ($p<0.05$). Bununla birlikte evlilik yılı arttıkça DASÖ-21 toplam puan ortalamalarının arttığı tüm gruplar içinde en yüksek puan ortalamasının 16 yıl ve üzeri evlilik yılına sahip olanlarda olduğu ve gruplar arasında farkın istatistiksel olarak önemli olduğu belirlendi ($p<0.05$) (Tablo 2). Ayrıca üniversite ve üzeri düzeyde eğitime sahip ve çalışan ebeveynlerde YÇUÖ toplam puan ortalamalarının arttığı ve gruplar arasında farkın istatistiksel olarak önemli olduğu belirlendi ($p<0.05$). Bununla birlikte gelir düzeyi arttıkça YÇUÖ toplam puan ortalamalarının arttığı, tüm gruplar içinde en yüksek puan ortalamasının yüksek gelir düzeyine sahip olanlara ait olduğu ve gruplar arasında farkın istatistiksel olarak önemli olduğu belirlendi ($p<0.05$).

Tablo 2. Ebeveynlerin bazı özelliklerine göre YÇUÖ ve DASÖ-21'den aldıkları puan ortalamalarının karşılaştırılması

Değişkenler	YÇUÖ	Test	Depresyon	Test	Anksiyete	Test	Stres	Test
Yaş	Ort±SS		Ort±SS		Ort±SS		Ort±SS	
20-34 yaş	53.39±7.70	t*=-0.871	4.77±5.40	t*=-2.444	4.56±5.24	t*=-3.893	4.91±5.42	t*=-2.960
≥35 yaş	52.68±8.08	p=0.384	6.15±5.84	p=0.015	6.67±5.39	p=0.000	6.60±5.75	p=0.003
Eğitim düzeyi								
≤Lise	52.13±7.81	t*=-2.708	5.36±5.80	t*=-1.081	5.58±5.50	t*=-1.210	5.96±5.74	t*=-0.155
≥Üniversite	54.30±7.97	p=0.007	5.99±5.54	p=0.280	6.25±5.29	p=0.227	5.87±5.60	p=0.877
Gelir düzeyi								
Düşük	52.05±7.54 ^a	F**=-5.509	5.07±4.88	F**=1.190	6.00±6.14	F**=-0.616	6.71±5.21	F**=-3.320
Orta	52.43±7.83 ^b	p=0.004	5.92±5.87	p=0.138	5.96±5.37	p=0.541	6.18±5.80 ^b	p=0.037
Yüksek	55.86±8.08 ^c		4.46±5.25		5.16±5.27		4.34±5.15 ^a	
Çalışma durumu								
Çalışıyor	53.90±7.99	t*=2.648	5.65±5.60	t*=0.190	5.69±5.27	t*=-0.561	5.59±5.34	t*=-1.322
Çalışmıyor	51.82±7.73	p=0.008	5.54±5.84	p=0.850	6.00±5.62	p=0.575	6.34±6.05	p=0.187
Yaşayan çocuk sayısı								
≤2 çocuk	52.95±8.17	t*=-0.380	5.24±5.43	t*=-1.612	5.38±5.18	t*=-2.120	5.85±5.70	t*=-0.346
≥3 çocuk	52.98±7.54	p=0.970	6.20±6.10	p=0.108	6.58±5.75	p=0.035	6.05±5.65	p=0.730
Aile tipi								
Çekirdek	53.15±7.65	t*=1.016	5.61±5.80	t*=0.092	6.00±5.55	t*=0.092	6.00±5.81	t*=0.581
Geniş	52.09±9.15	p=0.310	5.54±5.29	p=0.927	5.07±4.76	p=0.927	5.57±5.03	p=0.562
Evlilik yılı								
1-5 yıl	53.48±8.23	F**=-0.987	5.31±5.25	F**=6.070	5.08±5.29 ^b	F**=8.137	5.33±5.18 ^b	F**=9.969
6-15 yıl	53.34±8.11	p=0.374	4.66±5.37 ^a	p=0.003	4.98±5.26 ^a	p=0.000	4.83±5.30 ^a	p=0.000
16 ≥ yıl	52.25±7.55		6.83±6.11 ^b		7.22±5.44 ^c		7.51±6.02 ^c	
Acile başvuran çocuk cinsiyeti								
Kız	52.20±7.44	t*=-1.813	5.71±5.47	t*=0.369	5.54±5.25	t*=-1.021	6.03±5.60	t*=0.324
Erkek	53.62±8.29	p=0.071	5.50±5.91	p=0.712	6.09±5.57	p=0.308	5.84±5.75	p=0.746

Tukey's test, a<b<c,*Bağımsız gruplarda t-test, **One-way ANOVA test

Ebeveynlerin DASÖ-21 yaşama durumlarının dağılımları Grafik 1'de verildi. Buna göre kadın ve erkeklerde depresyon, anksiyete ve stres yaşama durumlarına göre en fazla oran normal kategorisinde yer almaktadır. Bununla birlikte anksiyete yaşayanların kadın ve erkekte en çok şiddetli düzeyde anksiyete grubunda olduğu (sırasıyla %30.4, %16.6), depresyon yaşayanların en çok orta düzey depresyon grubunda olduğu (sırasıyla %17.4, %15), stres yaşayanların da kadınlarda şiddetli düzeyde stres grubunda (%13) iken erkeklerde orta düzeyde stres grubunda (%11.4) olduğu belirlendi (Grafik 1).

Grafik 1. Ebeveynlerin DASÖ-21 yaşama durumlarının dağılımları (n=406)

Tablo 3'te ebeveynlerin YÇÜÖ ile DASÖ-21 arasındaki korelasyon katsayıları verildi. Buna göre YÇÜÖ ile depresyon, anksiyete ve stres arasında negatif yönlü, düşük düzey, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlendi (sırasıyla $r=-.151$, $p<0.05$; $r=-.104$, $p<0.05$; $r=-.245$, $p<0.001$).

Tablo 3: Ebeveynlerin YÇÜÖ ile DASÖ-21 puanları arasındaki korelasyon testi sonuçları (n=406)

	Ort	SS	YÇÜÖ	Depresyon	Anksiyete	Stres
YÇÜÖ	52.96	7.93	<i>Pearson</i>			
Depresyon	5.60	5.70	r	-.151**		
			p	.002		
Anksiyete	5.83	5.43	r	-.104*	.665**	
			p	.036	.000	
Stres	5.93	5.68	r	-.245**	.746**	.616**
			p	.000	.000	.000

**Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlı (2-tailed), *Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlı (2-tailed), DASÖ-21: Depresyon, Anksiyete, Stres Ölçeği, YÇÜÖ: Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği

Tartışma

Çocuk acil servisine başvuran ebeveynlerin eş uyumları ile depresyon anksiyete ve stres düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada yaşa göre anksiyete ve stres yaşama sıklığının 35 ve üzeri yaşa sahip olan ebeveynlerde arttığı, aynı şekilde depresyon, anksiyete ve stres yaşama sıklığının da evlilik yılı arttıkça arttığı belirlendi. (Tablo 2). Yaş ile orantılı olarak stres yaşama sıklığının artma nedeni evlilik yılı ilerledikçe evliliğe dair sorumlulukların artması olarak açıklanabilir. Evliliğin ilk

yıllarında bireylerin stresi yeni bir sosyal düzene uyum sağlamaktır. Evlilik yılı ilerledikçe aileye çocukların eklenmesi ile birlikte evliliğin ilk yıllarındaki aile olma sorumluluğu evrilip iyi bir ebeveyn olma ve aile bireylerine maddi ve manevi yetebilme sorumluluğuna dönüşür. Yapılan literatür taramasında da çalışma bulgumuzu destekler nitelikte bazı çalışmalar yer almaktadır. Otizimli çocukların ebeveynlerinin depresyon, anksiyete ve stres düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada anne yaşı arttıkça depresyon, anksiyete ve stres yaşama sıklığının arttığı bildirilmiştir (Demsar & Bakracevic, 2023). Otizimli çocuklarda ebeveyn kaygı, stres ve öz yeterliliği üzerinde yapılan benzer bir çalışmada anne yaşı arttıkça stres yaşama sıklığının arttığı belirlenmiştir (Rezendes & Scarpa, 2011). Yaş ile birlikte daha yüksek anne kaygı ve stresinin görülmesinin nedenini artan çocuk yaşı ile ilişkilendirmek mümkündür. Doğum sonu eş desteği ve psikolojik iyi oluş üzerine yapılan bir başka çalışmada doğum sayısı arttıkça eş desteği ve evlilik uyumunun azaldığı bildirilmiştir (Kılıç, Can ve Yılmaz, 2024). Evli çiftler üzerinde yapılan bir çalışmada evlilik yılı ve yaş arttıkça stresin arttığı, ayrıca kadınların daha fazla evlilik stresine maruz kaldığı bildirilmiştir (Nwatu, 2019). Nijeryada çalışan evli kadınlar üzerinde yapılan çalışmada ise kadınların yaşı arttıkça stres düzeylerinin arttığı belirlenmiştir (Sinha, 2016). Tüm bu çalışmalar bizim çalışma bulgumuzu destekler nitelikte olup, evlilik yılı ve ebeveyn yaşı arttıkça artan sorumluluk ve yaşam stresi ile birlikte depresyon, anksiyete ve stres düzeylerinin arttığını göstermektedir.

Çalışma sonucunda üniversite ve üzeri düzeyde eğitime sahip olan ebeveynlerin çift uyumlarının arttığı belirlendi (Tablo 2). Literatürde bizim çalışmamızı destekler nitelikte eş uyumu ve evlilik uyumunu inceleyen çalışmalar yer almaktadır. Eşler arası evlilik uyumunun incelendiği bir çalışmada daha yüksek eğitim düzeyine sahip çiftlerin, düşük eğitim düzeyine sahip çiftlerden daha fazla evlilik uyumuna sahip oldukları bulunmuştur (Zhang & Liang, 2023). Evli çalışan kadınlarda evlilik uyumu ve sosyal destek düzeyinin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada eğitim düzeyi yüksek evli çalışan kadınların evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Ahmad & Khan, 2018). Evli bireylerde psikolojik iyi oluş ve aile aidiyetinin evlilik uyumuna etkisinin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada eğitim düzeyi yüksek bireylerin evlilik uyumunun yüksek olduğu belirlenmiştir (Hikmetoğlu, 2023). Evlilik uyumunda ilişkiye dair bilişsel çarpıtmaların ve inançların etkilerinin araştırıldığı bir çalışmada ise eğitim düzeyi yüksek çiftlerin evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Küçükçelik, 2015). Tüm bu çalışmalar bizim çalışma bulgumuzu destekler nitelikte olup eğitim düzeyi arttıkça evlilikte çift uyumunun arttığını göstermektedir.

Çalışma sonucunda gelir düzeyi arttıkça ebeveynlerin çift uyumlarının arttığı belirlendi (Tablo 2). Yapılan literatür taramasında gelir düzeyi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin değerlendirildiği bazı çalışmalar olduğu belirlenmiştir. Çiftler arasında ekonomik stresin evlilik uyumuna nasıl yansıdığını ortaya koymak amacıyla yapılan bir çalışmada kötü ekonomik koşulların, ekonomik gerilime yol açtığı, ekonomik gerilimin de azalan evlilik uyumuyla doğrudan bağlantılı olduğu ortaya konulmuştur (Kinnunen & Feldt, 2004). Kadınlarda evlilik uyumu ve aile işlevselliğinin incelendiği bir çalışmada gelir düzeyi yüksek bireylerin eş uyumlarının yüksek olduğu bulunmuştur (Karayel, 2023). Eşler arası iletişim ve evlilik uyumunun incelendiği başka bir çalışmada gelir durumu düşük bireylerin evlilik uyumlarının daha düşük olduğu belirlenmiştir (Korkmaz & Karaşahin, 2023). Aynı bulguları destekleyen bir başka çalışmada da yüksek gelir düzeyine sahip kadınların evlilik uyumlarının daha fazla olduğu belirlenmiştir (Güven & Köroğlu, 2023). Ekonomik düzeyi yüksek ailelerde evlilik uyumunun daha yüksek olması kadınların ekonomik stres yaşamamaları ve ekonomik alım güçlerinin yüksek olması ile açıklanabilir. Nitekim bu bulguyu destekler nitelikte yapılan bir çalışmada kadınların sosyal etkinliklere kolaylıkla ulaşması ve alım güçlerinin iyi olması sonucu evlilik uyumlarının arttığı belirlenmiştir (Gergin, 2023).

Çalışma sonucunda çalışan ebeveynlerin evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu belirlendi (Tablo 2). Yapılan literatür taramasında bu bulgumuzu destekler nitelikte bazı çalışmalara rastlanmıştır. Çin, Japonya,

Güney Kore ve Tayvan'da eşlerin çalışma durumu ile evlilik tatmini arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada çalışan kadınların evlilik doyumlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Hori, 2017). Türkiye'de kadınların evlilikten memnuniyetlerinin incelendiği çalışmada çalışan kadınların evlilik doyumlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Erci & Ergin, 2005). Evli çiftlerin evlilik uyumları ile dini tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada gelir getiren bir işte çalışan eşlerin evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Şirin, 2018). Evlilik hoşnutsuzluğu ile sosyodemografik özellikler arasındaki ilişkinin incelendiği başka bir çalışmada çalışan ve gelir getiren bir işten emekli olmuş bireylerin evlilikten duydukları hoşnutsuzluğun daha düşük olduğu belirlenmiştir (Kumcağiz & Ertuğ, 2016). Evli bireylerin bağlanma stilleri ve eşlerine karşı duygularını ifade etme düzeylerinin evlilik uyumları üzerindeki yordayıcılığının incelendiği çalışmada ise çalışan bireylerin evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu ve eşlerine olan duygularını daha iyi ifade ettikleri belirlenmiştir (Sağlam, 2016). Literatürde bizim çalışma bulgularımızı destekler nitelikte çalışma sonuçları olduğu gibi farklı sonuçların ortaya konulduğu çalışma bulguları da yer almaktadır. Çalışan ve çalışmayan kadınlarda evlilik uyumunun incelendiği çalışmada çalışan kadınlarda iş yükü ve artan aile sorumluluğu nedeni ile kaygı ve stresin artmasına bağlı eş uyumunun azaldığı belirtilmiştir (Meena, Jain ve Dosodiya, 2023). Hindistan'da çalışan ve çalışmayan kadınlar arasında evlilik uyumu, stres ve depresyon arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılan başka çalışmada çalışan kadınların iş dışında çocuk, eş ve diğer aile bireylerinin bakımını üstlendikleri için iş yüklerinin arttığı ve evlilik uyumlarının azaldığı belirlenmiştir (Dhar, 2022). Evlilik uyumunun azalması ebeveynlerde iş yükü ve sorumluluğu ile orantılı olarak kaygı ve stres düzeylerinin artması ve eşlerin birbirlerine vakit ayıramaması olarak açıklanabilir. Nitekim yapılan çalışmalarda polis ve hemşirelerde yoğun iş yükü ve stresine bağlı evlilik uyumunun azaldığı belirlenmiştir (Karahana & Bener, 2005; Çakırlar, 2012).

Çalışma sonucunda ebeveynlerin çift uyumları ile depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri arasında negatif yönlü, düşük düzey, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlendi (Tablo 3). Anne ebeveynlik stresinin evlilik tatmini üzerindeki etkisinin incelendiği çalışmada her iki ebeveynin çalışıp çalışmaması, eşit düzeyde aile ve çocuk bakımı sorumluluğunu üstlenmemesi, eşlerin yoğun yaşam temposunda birbirlerine vakit ayırmaması çift uyumunu azalttığı, depresyon anksiyete ve stres düzeyinde ise artmaya neden olduğu belirlenmiştir (Dong ve ark., 2022). Ebeveyn stresinin evlilik stresi üzerine etkisinin araştırıldığı bir çalışmada stres arttıkça evlilik uyumunun azaldığı belirlenmiştir (Zhong & Xu, 2024). Evli kadınlarda depresyon, anksiyete ve stres düzeyi arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılan başka bir çalışmada evlilik uyumu ile depresyon, anksiyete ve stres düzeyi arasında negatif yönlü ilişki olduğu belirlenmiştir (Rema & Kaur, 2020). Doğum sonrası depresyon, anksiyete, stres ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada da depresyon, anksiyete ve stres düzeyi ile evlilik uyumu arasında negatif ilişki olduğu belirlenmiştir (Clout & Brown, 2016). Çalışma bulgumuzu destekleyen çalışma sonuçları, ebeveyn olma ve yaşam kaygısına yönelik artan sorumlulukların kaygı ve stresi arttırdığı ve evlilik uyumunu azalttığını göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Çocuk acil servisine başvuran ebeveynlerin eş uyumları ile depresyon anksiyete ve stres düzeyleri arasındaki ilişki durumlarının belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada çift uyumu arttıkça depresyon anksiyete ve stres oranında azalma olduğu, çalışan ve eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerde çift uyumunun yüksek olduğu belirlendi. Bu sonuca dayanarak çocuk acil servisine başvuran ebeveynlerden depresyon, anksiyete ve stres düzeyi yüksek olanlara depresyon, anksiyete ve strese neden olan sorunların kaynağını açığa çıkarma ve gidermeye yönelik ücretsiz danışman desteği sağlanabilir. Ebeveynler arasında çift uyumunu azaltan faktörlerin nedeni belirlenerek çözüm odaklı yaklaşım sağlanabilir. Olumlu davranış

biçimlerini geliştirmeye yönelik tüm bu yaklaşımlar çift uyumunun artmasına ve sağlıklı, iletişim becerileri gelişmiş, mutlu aile yapısının gelişmesine katkı sağlayabilir.

Kaynaklar

- Ahmad, M. & Khan, A. (2018). Social support and marital adjustment in married working women. *Education, Sustainability & Society (ESS)*, 1(2), 5-7. <http://doi.org/10.26480/ess.02.2018.05.07>
- Andrew, E., Nehme, Z., Cameron, P. & Smith, K. (2020). Drivers of increasing emergency ambulance demand. *Prehospital Emergency Care*, 24(3), 385-393. <https://doi.org/10.1080/10903127.2019.1635670>
- Aydoğan, D. & Özbay, Y. (2017). Ebeveynlik stres ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 24-38.
- Barwise-Munro, R., Morgan, H. & Turner, S. (2018, September). Physician and parental decision making prior to acute medical paediatric admission. *Healthcare* 6 (3), 117. MDPI. <https://doi.org/10.3390/healthcare6030117>
- Belland, L., Rivera-Reyes, L. & Hwang, U. (2017). Using music to reduce anxiety among older adults in the emergency department: A randomized pilot study. *Journal of Integrative Medicine*, 15(6), 450-455. [https://doi.org/10.1016/S2095-4964\(17\)60341-8](https://doi.org/10.1016/S2095-4964(17)60341-8)
- Campagna, S., Conti, A., Dimonte, V., Dalmasso, M., Starnini, M., Gianino, M. M. & Borraccino, A. (2020, December). Trends and characteristics of emergency medical services in Italy: A 5-years population-based registry analysis. *Healthcare* 8(4), 551.. <https://doi.org/10.3390/healthcare8040551>
- Clout, D. & Brown, R. (2016). Marital relationship and attachment predictors of postpartum stress, anxiety, and depression symptoms. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 35(4), 322-341. <https://doi.org/10.1521/jscp.2016.35.4.322>
- Çakırlar, A. (2012). *Polislerde evlilik uyumunu etkileyen bazı değişkenlerin incelenmesi* (Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi)
- Demšar, A. & Bakracevic, K. (2023). Depression, anxiety, stress, and coping mechanisms among parents of children with autism spectrum disorder. *International Journal of Disability, Development and Education*, 70(6), 994-1007. <https://doi.org/10.1080/1034912X.2021.1947474>
- Dhar, R. (2022). A study of marital adjustment among working and non-working women of Sihar Town. *Journal of Pharmaceutical Negative Results*, 4032-4033. <https://doi.org/10.47750/pnr.2022.13.S08.508>
- Dong, S., Dong, Q., Chen, H. & Yang, S. (2022). Mother's parenting stress and marital satisfaction during the parenting period: Examining the role of depression, solitude, and time alone. *Frontiers in Psychology*, 13, 847419. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.847419>
- Duyan, V. (2018). *Ailede kriz yönetimi*. K. Tepeli ve E. Durualp (Ed.), *Aile Yaşam Döngüsü*. İçinde (s. 232-260). Hedef Yayıncılık, Ankara.
- Ekwall, A. (2013). Acuity and anxiety from the patient's perspective in the emergency department. *Journal of Emergency Nursing*, 39(6), 534-538. <https://doi.org/10.1016/j.jen.2010.10.003>
- Erci, B. & Ergin, R. (2005). Women's satisfaction with their marriage in Turkey. *Marriage & Family Review*, 37(3), 117-133. https://doi.org/10.1300/J002v37n03_07
- Gergin, M.T.K. (2023). Evli çalışan kadınlar ile evli çalışmayan kadınların evlilik uyumunun incelenmesi. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(2), 183-204. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2023.1178>
- Güven, N. & Köroğlu, A. (2023). Boşanma nedenleri ve boşanma sonrası psikososyal uyum: Trabzon ili örneği. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 13 (Sosyal Bilimler Lisansüstü Öğrenci Sempozyumu Özel Sayısı), 1-24. <https://doi.org/10.48146/odusobiad.1279194>
- Heilbrunn, B. R., Wittern, R. E., Lee, J. B., Pham, P. K., Hamilton, A. H. & Nager, A. L. (2014). Reducing anxiety in the pediatric emergency department: a comparative trial. *The Journal of Emergency Medicine*, 47(6), 623-631. <https://doi.org/10.1016/j.jemermed.2014.06.052>
- Hikmetoğlu, S. (2023). The effect of psychological well-being and family belonging on marital adjustment: Psikolojik iyi oluş ve aile aidiyetinin evlilik uyumu üzerindeki etkisi. *Journal of Management and Educational Sciences*, 2(2), 90-101.
- Hori, M. (2017). Full-time employment and marital satisfaction among women in East Asian societies. *Comparative Sociology*, 16(6), 771-787.
- Jean, Y. Q., Mazlan, R., Ahmad, M. & Maamor, N. (2018). Parenting stress and maternal coherence: Mothers with deaf or hard-of-hearing children. *American Journal of Audiology*, 27(3), 260-271. https://doi.org/10.1044/2018_AJA-17-0093
- Jiménez, J.G. (2006). Urgencia, gravedad y complejidad: Un constructo teórico de la urgencia basado en el triaje estructurado [Urgency, severity and complexity: a theoretical construct of urgency based on structured triage]. *Emergencias*, 18(3), 156-164.

- Kapoor, S., White, J., Thorn, B. E. & Block, P. (2016). Patients presenting to the emergency department with acute pain: The significant role of pain catastrophizing and state anxiety. *Pain medicine*, 17(6), 1069-1078. <https://doi.org/10.1093/pm/pnv034>
- Karahan, A. & Bener, Ö. (2005). Bolu sosyal sigortalar kurumu hastanesinde çalışan evli hemşirelerin ev ortamında yaşadıkları sorunlar. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 8(8).
- Karayel, H. (2023). Kadınlarda evlilik uyumunun aile işleyişi ve dini başa çıkma açısından incelenmesi. Sakarya Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri Anabilim Dalı. Sakarya
- Kılıç, S., Can, R. & Yılmaz, S. D. (2024). Spousal support and dyadic adjustment in the early postpartum period. *Women & Health*, 64(2), 1-10. <https://doi.org/10.1080/03630242.2024.2304891>
- Kinnunen, U. & Feldt, T. (2004). Economic stress and marital adjustment among couples: Analyses at the dyadic level. *European Journal of Social Psychology*, 34(5), 519-532. <https://doi.org/10.1002/ejsp.213>
- Korkmaz, Z. & Kardeş, H. (2023). Evlilik uyumu ve manevi iyi oluş hali üzerine bir araştırma. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, (15), 173-203. <https://doi.org/10.53112/tudear.1145621>
- Kumcağız, H. & Ertuğ, K. (2016). Evlilik hoşnutsuzluğu ile sosyodemografik özellikler arasındaki ilişki. *Electronic Turkish Studies*, 11(19), 601-620. <http://dx.doi.org/10.7827>
- Küçükçelik, Z. M. (2015). İlişkiye dair inançlar ve bilişsel çarpıtmaların evlilik uyumuna etkisi. İstanbul Bilim Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Psikoloji Anabilim Dalı. İstanbul
- Meena, P. S., Jain, M. & Dosodiya, Y. (2023). Marital adjustment among employed and unemployed women: A study in Rajasthan. *Annals of Psychiatry*, 1(01), 20-24.
- Rema M.K. & Kaur, P. (2020). Depression, anxiety, stress and marital adjustment among women. *Journal of International Women's Studies*, 21(5), 2-8.
- Montoro-Pérez, N., Richart-Martínez, M. & Montejano-Lozoya, R. (2023). Factors associated with the inappropriate use of the pediatric emergency department. A systematic review. *Journal of Pediatric Nursing*, 69, 38-46. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2022.12.027>
- Nwatu, A. C. (2019). Influence of length of marriage, gender and age on marital stress among married workers. *Esut Journal of Social Sciences*, 4(1), 337. <https://www.esutjss.com/index.php/ESUTJSS/article/view/24>
- Rezendes, D. L. & Scarpa, A. (2011). Associations between parental anxiety/depression and child behavior problems related to autism spectrum disorders: The roles of parenting stress and parenting self-efficacy. *Autism Research and Treatment*. <https://doi.org/10.1155/2011/395190>
- Sağlam, E. (2016). Evlilik uyumunu etkileyen faktörler: Bağlanma stilleri ve aleksitimik özellikler. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Psikoloji Anabilim Dalı. İstanbul.
- Sağlam, M. (2017). Aile içi iletişim. N. Aral (Ed.). Çocuk ve İletişim. İçinde (s. 308-324). Ankara: Vize Yayınları.
- Sakkalou, E., Sakki, H., O'reilly, M. A., Salt, A. T. & Dale, N. J. (2018). Parenting stress, anxiety, and depression in mothers with visually impaired infants: A cross-sectional and longitudinal cohort analysis. *Developmental Medicine & Child Neurology*, 60(3), 290-298. <https://doi.org/10.1111/dmcn.13633>
- Sarıçam, H. (2018). The psychometric properties of Turkish version of Depression Anxiety Stress Scale-21 (DASS-21) in health control and clinical samples. *Journal of Cognitive Behavioral Psychotherapies and Research*, 7(1), 19.
- Sinha, C. (2016). Adjustment of married women in relation to age and job status. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 6(1), 42-45.
- Şirin, T. (2018). Evli çiftlerin evlilik uyumları ile dini tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Turkish Studies (Elektronik)*. 13(3), 691-722. <http://dx.doi.org/10.7827>
- Theule, J., Wiener, J., Tannock, R. & Jenkins, J. M. (2013). Parenting stress in families of children with ADHD: A meta-analysis. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 21(1), 3-17. <https://doi.org/10.1177/1063426610387433>
- Yaman, E. & Atasayar, M. (2014). Zihinsel engelli çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarını kabullenme düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi*, 4 (2), 171-184.
- Yavuz, M. & Yıkılmış, A. (2022). An investigation of the relationship between parental self-efficacy and marital adjustment levels of parents of disabled individuals: Parents of disabled individuals. *International Journal of Curriculum and Instruction*, 14(1), 378-403.
- Zhang, C. & Liang, Y. (2023). The impact of education level on marital satisfaction: Evidence from China. *Social Sciences & Humanities Open*, 7(1), 100487. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2023.100487>
- Zhong, Q. & Xu, Y. J. (2024). Dyadic coping mediates between parenting stress and marital adjustment among parents of 0-6 years old children. *Journal of Child and Family Studies*, 1-11. <https://doi.org/10.1007/s10826-023-02774-y>